Opinieartikel Volkskrant

Afgelopen zondag vonden er in Amsterdam twee demonstraties plaats. De eerste, 'Samen voor Nederland' op het museumplein was door ons verboden na een aantal gesprekken met de organisator. Men weigerde namelijk om aan de door ons gestelde coronavoorwaarden te voldoen om anderhalve meter te bewaren en een beperkter aantal demonstranten toe te laten, en kondigde zelfs aan hierover de confrontatie te zoeken. Daarbij konden wij uit de intel van politie afleiden dat defend- en hooligangroepen zich voorbereidden om geweld te gebruiken. De tweede demonstratie van Forum voor Democratie is na overleg toegestaan in het westerpark. De organisatie nam van tevoren verantwoordelijkheid voor de gestelde voorwaarden, zoals 1,5 meter afstand houden en de acceptatie van een maximum aantal van 2000 demonstranten.

Iedereen heeft kunnen zien wat er afgelopen zondag gebeurde. Ondanks het verbod stroomde het museumplein vol en aangemoedigd door parlementariërs liepen de demonstranten in een grote, niet toegestane optocht van het Museumplein naar het Westerpark. Als lokale driehoek hebben wij op een aantal momenten opgetreden: het museumplein is schoongeveegd, de demonstratieve optocht is kort tegengehouden en meermalen is de organisatie in het westerpark verzocht om de demonstranten op te roepen afstand te houden. Tegelijkertijd hebben wij, ondanks een uit het hele land verzamelde politiemacht van 700 mensen, grotendeels moeten toezien hoe het verbod met voeten werd getreden. Hadden wij willen optreden tegen de ruim 10.000, dicht opeengepakte demonstranten dan had dit zoveel handhaving en mogelijk geweld gekost dat wij dit niet proportioneel of verantwoord vonden. De Nederlandse politie is niet opgericht om veldslagen te voeren met demonstrerende burgers.

Wij zien ons voor een onhoudbare en onverantwoorde situatie geplaatst.

Demonstraties zijn ingevolge de Wet Openbare Manifestaties (WOM), een aan de burgers van dit land gegeven recht. En dat is niet voor niets. Aangezien demonstraties zich ook tegen de overheidsmacht en het (lokale) gezag kunnen richten en burgers zich te allen tijde moeten kunnen uiten, kan datzelfde gezag slechts een beperkt aantal voorwaarden stellen, en alleen in het uiterste geval ontbinden of zelfs verbieden. In de wet zijn deze omschreven als beperkingen 'ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden'.
In gewone, coronavrije tijden betekent dit dat in Amsterdam demonstraties door een beperkte politiemacht (de zogenaamde vredeseenheden) worden begeleid. Extra politie-optreden is er over het algemeen enkel als verkeersknooppunten worden geblokkeerd (zoals door Extinction Rebellion) of als er vermoedens zijn van wanordelijkheden (zoals bijvoorbeeld bij demonstraties van Pegida en Antifa aan de orde waren).

Sinds corona is de demonstratievrijheid beperkt door de zorg voor besmetting en wordt 'bescherming van de gezondheid' in het hele land gebruikt om voorwaarden te stellen, demonstraties te ontbinden en in een uitzonderlijk geval te verbieden. In een groot aantal gevallen is dit het afgelopen anderhalf jaar, en zeker na de eerste schok van de massale BLM-demo op de dam, goed gegaan. Organisatoren maximeren de aantallen deelnemers en

plaatsen stippen op anderhalve meter zodat de demonstranten afstand van elkaar kunnen bewaren.
Dit is niet het geval bij de anti-coronademonstraties. De opgelegde beperkingen ter bescherming van de gezondheid vormen namelijk tegelijkertijd de inhoudelijke kern van het protest: men demonstreert tegen de coronamaatregelen en tegen de inperking van vrijheden. De beslissingen van het lokale gezag worden door de demonstranten dan ook niet beschouwd als neutraal en rechtstatelijk maar als een politieke stellingname. Het lokale gezag verliest hierdoor zijn positie als scheidsrechter en vredestichter die een demonstratie in goede banen leidt. Nu is dat leed voor ons als leden van de lokale driehoek te overzien, voor de dienders op straat – die de regels en beperkingen dienen te handhaven – is dat echter niet het geval. Als eerste is er sprake van uitputting in het politiekorps, dat de afgelopen twee jaar te maken heeft gehad met alsmaar afnemende capaciteit en een toenemend aantal taken. Met de aanhoudende dreiging door georganiseerde misdaad wordt een groot aantal politiemensen ingezet voor het bewaken en beveiligen van bedreigde personen. Voor handhaving van de coronaregels leunen de regering en het parlement in toenemende mate op repressie (en niet op de eigen verantwoordelijkheid van de bevolking) en daarmee op de inzet van politie en gemeentelijke handhavers. Tel daarbij op een recordaantal grote demonstraties waarbij meer en meer van de politie wordt gevaagd.
Als tweede worden de overwerkte en vermoeide politiemensen door coronademonstranten onterecht beschouwd als de uitvoerders van politieke maatregelen en niet als degenen die de rechtstatelijke kaders bewaken. Bevelen die ze geven worden genegeerd, ze worden uitgescholden en geïntimideerd, foto's en filmpjes waarop vooral de Romeo's herkenbaar zijn worden online verspreid, huisadressen worden bekendgemaakt en in enkele gevallen wordt er geweld gebruikt (zoals tegen de agent zondagavond die door een demonstrant het ziekenhuis is in geslagen.

De komende maanden neemt het aantal massale demonstraties waarschijnlijk toe. Daarbij wordt de atmosfeer grimmiger en vinden er mogelijk vaker confrontaties plaats. Wij vinden het niet meer verantwoord om onze politiemensen onder dezelfde condities als bijvoorbeeld afgelopen zondag hun werk te laten doen. En daarom doen wij een tweeledig appel.

Als eerste doen wij een appel op de demonstranten. Wij willen in staat zijn om ook in deze tijd demonstraties toe te staan. Wij zijn ons zeer bewust van het ongenoegen en verzet en vinden het van groot belang dat daar vreedzaam uiting aan kan worden gegeven. De demonstratievrijheid is gewaarborgd in onze rechtstaat maar dient (zoals bij alle vrijheden geldt) ook verantwoord te worden gebruikt. Beperkingen opgelegd door het gezag en bevelen gegeven door de politie, dienen daarbij te worden gevolgd. Daar staat vanzelfsprekend tegenover dat als individuele politiemensen disproportioneel geweld zouden gebruiken hierover een klacht kan worden ingediend (eventueel ook aangifte kan worden gedaan) en onderzoek zal volgen.

Als tweede doen wij een beroep op het kabinet en het parlement om te respecteren en te steunen dat handhaving van coronaregels tijdens massale demonstraties niet langer verantwoord of wenselijk is. Het vergt een disproportionele inzet van politie. Zij worden bovendien onderdeel van een voortwoekerend politiek conflict over noodwetgeving die zelfs door een aanzienlijk deel van het parlement wordt overtreden. In die situatie willen wij

politiemensen niet langer plaatsen. Zij hebben hun handen al vol aan het voorkomen en tegengaan van wanordelijkheid en geweld. Als lokaal gezag willen wij bovendien in staat zijn om demonstraties over urgente maatschappelijke thema's met zo min mogelijk politie en een zo klein mogelijk beroep op repressie vreedzaam te kunnen begeleiden en te faciliteren. Demonstranten zijn zelf verantwoordelijk voor de risico's voor hun gezondheid en de confrontatie met geweld. Die verantwoordelijkheid hebben zij zelf te nemen en te dragen.

De Amsterdamse driehoek,

Femke Halsema
René de Beukelaer
Frank Paauw